

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
педагогіки та психології
проф. Т.О.Олефіренко

Схвалено Радою факультету
педагогіки та психології
Протокол № 1
“ 02 ” вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА З ПРАКТИКУМОМ

(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня

бакалавр

(бакалавр / магістр)

Освітньо-професійної програми «Початкова освіта та іноземна мова»

«Початкова освіта та практична психологія»

галузь знань

01 «Освіта»

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність

013 «Початкова освіта»

(шифр і назва спеціальності)

факультет

педагогіки і психології

(назва інституту, факультету, відділення)

Київ
2020

Робоча програма з **«Сучасної української мови з практикумом»** для підготовки студентів освітнього рівня **«бакалавр»** галузі знань **01 «Освіта»**, спеціальності **013 «Початкова освіта»**.
– 22 с.

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми, затвердженої на засіданні Вченої ради від « 2 » вересня 2020 р., протокол № 1.

Розробники: професор *Семеренко Г.В.*, кандидат філологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
української мови та методики навчання
факультету педагогіки і психології НПУ ім.М.П.Драгоманова

Протокол від “ 27 ” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри _____ професор, к.філол.н. *Семеренко Г.В.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 «Освіта (Педагогіка)» (шифр і назва)	<u>Нормативна</u> (за вибором)	
	Напрямок підготовки 013 «Початкова освіта» (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): «Початкова освіта» (на базі ЗОШ)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		1 – 2-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання —		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		I – II-й	I-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 85 I с. – 2 год. II с. – 3 год. (в т.ч. індивідуальна робота), самостійної роботи студента – 65	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		год. 24	6 год.
		Практичні, семінарські	
		год. 61	10 год.
		Лабораторні	
		год. -	год. -
		Індивідуальна робота	
		год. -	год. -
		Самостійна робота	
		год. 65	год.
Індивідуальні завдання: — год.			
Вид контролю: Екзамен – II с. / I с. (з.ф.н.)			

Форма навчання	Семестри	Кількість годин						Семестрова атестація
		Всього кредитів/ годин	Всього аудиторних	Лекційні	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робота студентів	
Денна	I, II	5/150	85	24	61	-	65	Екзамен – II.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета та цілі курсу: формування в студентів комунікативної компетентності, усвідомлення ними системності української мови, розкриття особливості її функціонування як державної та як засобу спілкування та пізнання; ознайомити студентів з українською мовою як наукою, з'ясувати предмет, завдання, значення і систему термінів цієї науки, розкрити особливі риси української мови на фонетичному, лексичному, граматичному рівнях; допомогти студентові засвоїти систему мовних одиниць сучасної української літературної мови, навчити їх виявляти типи звукових змін у мовленнєвому потоці та з'ясувати способи і засоби передавання звукового мовлення на письмі, з'ясувати взаємодію між окремими структурними мовними явищами, зрозуміти загально-внутрішні і часткові закони мови.

Курс має загальнотеоретичні і практичні цілі. **Загальнотеоретичні цілі курсу** полягають в тому, щоб: глибоко осмислити мовні явища; пізнати дію внутрішніх законів мови; усвідомити зв'язок між окремими структурними мовними явищами; зрозуміти мову як суспільне явище. **Практичні цілі курсу** «Сучасна українська мова з практикумом» вбачаємо в тому, що він допоможе: усвідомити факти сучасної української літературної мови, зокрема асиміляції, дисиміляції, фонологічні чергування, орфоепічні та орфографічні норми та ін.; розуміти фонетичні особливості української літературної мови; розрізняти сучасні та історичні фонетичні зміни; глибоко засвоїти курси української морфеміки, словотвору, лексикології, фразеології, морфології і синтаксису. фахово аналізувати і засвоювати норми сучасної української мови; удосконалювати своє усне та писемне мовлення.

Основним завданням навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» є

забезпечити студентів – майбутніх учителів початкової школи – володінням орфоепічними, орфографічними, лексичними, словотвірними, граматичними, пунктуаційними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови; сформуванню навички комунікативно виправданого використання засобів мови у мовленні; поглиблення уміння працювати з науковою літературою, показати особливі риси української мови, розкрити природу різноманітних мовних процесів і їх відображення в нормах літературної мови. формування в студентів комунікативної компетентності, усвідомлення ними системності української мови, розкриття особливості її функціонування як державної та як засобу спілкування та пізнання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати :

- звуковий і фонемний склад української мови;
- класифікацію звуків;
- фонетичні явища у потоці мовлення;
- чергування звуків;
- правила наголошення слів;
- правила складоподілу;
- співвідношення між звуками і буквами;
- орфографічні правила;
- знати про слово як номінативну мовну одиницю, його значення;
- явища синонімії, омонімії, антонімії, паронімії;
- склад лексики сучасної української літературної мови з погляду походження та стилістичного вживання, активну й пасивну лексику;
- фразеологічні одиниці;
- морфемну будову слова;

- способи і засоби творення слів в українській мові;
- частини мови, принципи їх виділення, перехід слів із однієї частини мови в іншу;
- типи словосполучень;
- типи речень;

уміти:

- розрізняти мовні норми різних рівнів;
- диференціювати мовні стилі;
- виявляти, розрізняти, характеризувати фонетичні явища української літературної мови;
- дотримуватися закономірностей чергування фонем та звуків у мовленні;
- встановлювати звуко-буквене співвідношення у словах;
- користуватися фонетичною транскрипцією;
- орфоепічно правильно вимовляти голосні й приголосні звуки та звукосполучення, правильно наголошувати слова;
- ділити слова на склади, правильно переносити їх з рядка в рядок;
- грамотно писати, обґрунтовувати написання орфографічними, пунктуаційними правилами та правилами літературної вимови;
- пояснювати лексичне значення слів;
- групувати слова за семантичними відношеннями, за походженням, за стилістичним вживанням та активністю використання;
- будувати синонімічні ряди, антонімічні пари;
- диференціювати пряме й переносне значення слів;
- тлумачити і використовувати у мовленні фразеологізми;
- визначати морфемний склад слова;
- з'ясовувати значення морфем;
- виконувати словотвірний аналіз слів;
- користуватися критеріями для встановлення частин мови;
- визначати граматичні значення слів різних частин мови;
- представляти повні граматичні парадигми частин мови;
- правильно вживати відмінкові форми частин мови в тексті;
- доречно використовувати прийменники, сполучники, частки, вигуки;
- виконувати повний морфологічний аналіз частин мови;
- виділяти з речення словосполучення різних типів, правильно їх будувати;
- визначати головні та другорядні члени речення, способи їх вираження;
- конструювати прості двоскладні та односкладні речення (повні й неповні), слова-речення, стилістично правильно їх вживати;
- встановлювати засоби ускладнення простого речення, ставити розділові знаки при них;
- аналізувати та самостійно будувати складні дво- та багатокomпонентні речення;
- конструювати тексти різних типів;
- користуватися словниками, довідниками, науковою літературою.

що забезпечує набуття **компетенцій**:

- фонетичної;
- орфоепічної;
- графічної;
- орфографічної;
- лексичної;
- граматичної;
- стилістичної;
- лексикографічної, а на їх основі – формування **ключової компетентності** – **вільного володіння державною мовою**.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вступ. Фонетика і фонологія. Орфоепія української мови. Графіка. Орфографія

Тема 1.1. Вступ.

Тема 1.2. Предмет і завдання фонетики.

Тема 1.3. Фонетичні явища в українській мові.

Тема 1.4. Фонологічна система української мови. Чергування звуків та фонем.

Тема 1.5. Орфоепія української мови. Норми української літературної вимови.

Тема 1.6. Графіка.

Тема 1.7. Орфографія.

Змістовий модуль II. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір

Тема 2.1. Лексикологія.

Тема 2.2. Фразеологія.

Тема 2.3. Лексикографія.

Тема 2.4. Морфеміка і словотвір

Змістовий модуль III. Граматика. Морфологія

Тема 3.1. Граматика, морфологія (вступ)

Тема 3.2. Іменник.

Тема 3.3. Прикметник.

Тема 3.4. Числівник.

Тема 3.5. Займенник.

Тема 3.6. Дієслово.

Тема 3.7. Прислівник.

Тема 3.8. Службові частини мови. Вигук. Звуконаслідувальні слова.

Модуль IV. Граматика. Синтаксис

Тема 4.1. Синтаксис як учення про зв'язне мовлення. Основні одиниці синтаксису.

Тема 4.2. Словосполучення.

Тема 4.3. Речення як основна синтаксична одиниця.

Тема 4.4. Просте ускладнене речення.

Тема 4.5. Складне речення.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин							
		Всього	Аудиторні години						Самост.робота
			Всього ауд.	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	
<i>I семестр</i>									
	Модуль I. Вступ. Фонетика і фонологія	25	17	5	12	-	-	-	8
1	Тема 1.1. Вступ.	3	1	1				-	2
2	Тема 1.2. Предмет і завдання фонетики.	8	6	2	4			-	2
3	Тема 1.3. Фонетичні явища в українській мові.	8	6	2	4			-	2
4	Тема 1.4. Фонологічна система української мови. Чергування звуків та фонем.	4	2		2			-	2
Вид контролю	Контроль на аудиторних заняттях							-	
	Контроль самостійної роботи							-	
	Модульна контрольна робота № 1	2	2		2			-	
	Орфоенія української мови. Графіка. Орфографія	9	5	1	4	-	-	-	4
5	Тема 2.1. Орфоенія української мови. Норми української літературної вимови.	4	2		2			-	2
6	Тема 2.2. Графіка.	2	2	1	1			-	
7	Тема 2.3. Орфографія.	3	1		1			-	2
Вид Тонг.	Контроль на аудиторних заняттях							-	
	Контроль самостійної роботи							-	
	Модуль II. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір	26	12	4	8	-	-	-	14
8	Тема 3.1. Лексикологія.	8	4	1	3			-	4
9	Тема 3.2. Фразеологія.	4	2	1	1			-	2
10	Тема 3.3. Лексикографія.	4						-	4
11	Тема 3.4 Морфеміка і словотвір	8	4	2	2			-	4
Вид контролю	Контроль на аудиторних заняттях							-	
	Контроль самостійної роботи							-	
	Модульна контрольна робота № 2	2	2		2			-	
	Разом за I с.	60	34	10	24	-	-	-	26
<i>II семестр</i>									
	Модуль III. Граматика. Морфологія	57	32	8	24	-	-	-	25
12	Тема 4.2. Граматика, морфологія (вступ).	4	2	2				-	2
13	Тема 4.3. Іменник.	10	6	2	4			-	4
14	Тема 4.4. Прикметник.	7	3	1	2			-	4
15	Тема 4.5. Числівник.	5	3	1	2			-	2
16	Тема 4.6. Займенник.	6	2		2			-	4
17	Тема 4.7. Прислівник.	4	2		2			-	2
Вид контролю								-	
								-	
								-	

18	Тема 4.8. Дієслово.	12	8	2	6			-	4
19	Тема 4.9. Службові частини мови. Вигук. Звуконаслідувальні слова.	7	4		4			-	3
Вид контролю	Контроль на аудиторних заняттях								
	Контроль самостійної роботи								
	Модульна контрольна робота	2	2		2				
Модуль IV. Синтаксис		33	19	6	13	-	-	-	14
20	Тема 6.1. Синтаксис як учення про зв'язне мовлення. Основні одиниці синтаксису.	2						-	2
21	Тема 6.2. Словосполучення.	5	3	1	2			-	2
22	Тема 6.3. Речення як основна синтаксична одиниця. Типи простих речень.	9	5	1	4			-	4
23	Тема 6.4. Просте ускладнене речення.	6	4	2	2			-	2
24	Тема 6.5. Складне речення.	10	6	2	4			-	4
Вид контролю	Контроль на аудиторних заняттях								
	Контроль самостійної роботи								
	Модульна контрольна робота	1	1		1				
	Екзамен								
Разом за II с.		90	51	14	37	-	-	-	39
Всього годин:		150	85	24	61	-	-	-	65

5. Теми семінарських занять

(навчальним планом на денній формі навчання семінарські заняття не передбачені)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I семестр		
1.	<p>Вступ. Фонетика і фонологія.</p> <p>Предмет (зміст) і завдання курсу “Сучасна українська мова з практикумом”.</p> <p>Короткі відомості про формування й розвиток української національної та української літературної мови. Статус української мови в Україні сьогодні.</p> <p>Писемна й усна форми української літературної мови, стильові різновиди кожної з них.</p> <p>Предмет і завдання фонетики української мови. Аспекти вивчення звуків мовлення.</p> <p>Класифікація голосних і приголосних.</p> <p>Фонетичні явища в українській літературній мові: асиміляція, дисиміляція, спрощення в групах приголосних.</p> <p>Фонологічна система української мови. Чергування голосних і приголосних звуків та фонем.</p> <p>Виконання контрольного модульного завдання</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>

2.	Орфоепія української мови. Норми української літературної вимови. Графіка й орфографія. Предмет графіки й основні поняття графіки. Співвідношення між звуками (фонемами) і буквами в українській літературній мові. Предмет орфографії й основні поняття орфографії.	2 1 1
3.	Лексикологія. Вступ. Слово як мовна одиниця. Однозначність та багатозначність слова. Омоніми, пароніми, синоніми, антоніми. Характеристика словникового складу за походженням. Активна й пасивна лексика. Стилістичні шари лексики. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка і словотвір. Морфемна будова слова. Словотвір. Основні поняття словотвору. Способи словотвору Виконання контрольного модульного завдання	2 2 4 2
	Усього у I с.:	24
	II семестр	
4.		
	Граматика, морфологія (вступ). Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. Граматичні категорії іменника. Відмінювання. Прикметник. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників.	2 2 2 2
5.	Числівник.. Розряди числівників за значенням, граматичні ознаки їх, групи за будовою, відмінювання числівників. Займенник. Своєрідність лексичного значення займенників, розряди їх за значенням та граматичними ознаками. Прислівник. Основні семантичні розряди прислівників. Морфологічні типи прислівників, правопис їх.	2 2 2
6.	Дієслово. Значення, граматичні ознаки дієслова. Категорія виду, перехідності і неперехідності, стану. Категорія способу, часу, особи/роду, числа. Дієвідмінювання. Дієприкметник, безособові форми на -но, -то, дієприслівник як форми дієслова.	2 2 2
7.	Службові частини мови. Загальна характеристика службових частин мови. Основні особливості службових частин мови. Їх відмінність від повнозначних частин мови. Прийменник, сполучник як службові частини мови. Частки. Вигуки. Звуконаслідувальні слова. Виконання контрольного модульного завдання.	2 2
8.	Синтаксис. Синтаксис як учення про зв'язне мовлення. Основні одиниці синтаксису. Словосполучення. Речення як основна синтаксична одиниця. Типи речень за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за модальністю, за структурними ознаками.	2

	Просте двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення, способи їх вираження. Просте односкладне речення. Типи односкладних речень. Неповні речення. Слова-речення.	2 2
9.	Просте ускладнене речення. Способи ускладнення речення. Пунктуація ускладненого речення.	2
10.	Складне речення. Типологія складносурядних та складнопідрядних речень. Безсполучникове складне речення. Багатокомпонентні речення з різними типами зв'язку. Виконання контрольного модульного завдання.	2 2 1
	Усього у II с.:	37
	РАЗОМ практичних занять:	61

6. Теми лабораторних занять

(навчальним планом на денній формі навчання лабораторні заняття не передбачені)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I семестр		
1	Вступ	4
2	Фонетика. Транскрибування текстів. Чергування фонем.	6
3	Орфоепія: норми літературної вимови голосних звуків, приголосних та їх сполучень.	2
4	Графіка: співвідношення між звуками української літературної мови і буквами українського алфавіту.	2
5	Орфографічний аналіз (на матеріалі орфограм за програмою початкової школи)	
6	Лексикологія	4
7	Фразеологія: типи фразеологізмів, джерела української фразеології.	4
8	Лексикографія: типи словників.	4
9	Морфеміка і словотвір.	4
	Усього за I с.	26
II семестр		
10	Граматика. Морфологія. Вступ.	2
11	Ознаки граматичного роду іменника. Одинні та множинні іменники.	3
12	Особливості правопису відмінкових закінчень іменників.	2
13	Відмінювання прикметників.	2
14	Синтаксичний зв'язок числівників з іменниками.	2
15	Відмінювання числівників.	
16	Займенник: розряди за значенням, відмінювання.	2
17	Правопис особових закінчень дієслів I і II дієвідміни.	
18	Прислівник	2
19	Дієслово. Дієвідмінювання.	5
20	Творення дієприкметників, дієприслівників.	1
21	Таблиця сурядних і підрядних сполучників, їх груп за значенням.	1
22	Синтаксис. Словосполучення.	2
		2

	Просте двоскладне речення. Головні члени двоскладного речення їх вираження. Другорядні члени речення, їх морфологічне вираження. Просте односкладне речення. Типи односкладних речень. Типи неповних двоскладних і односкладних речень. Слова-речення.	1 1
23	Просте ускладнене речення. Пунктуація ускладненого речення.	2
24	Загальні умови відокремлення другорядних членів речення.	1
25	Пунктуація при звертаннях, вставних і вставлених компонентах.	1
26	Пунктуація в складносурядному реченні.	1
27	Пунктуація в безсполучниковому складному реченні.	1
28	Складні синтаксичні конструкції.	1
	Всього у II с.	39
	РАЗОМ	65

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання навчальним планом не передбачене.

10. Методи навчання

Методи навчання як система способів діяльності суб'єктів навчального процесу передбачають врахування:

- 1) характеру керівництва розумовою діяльністю студентів;
- 2) джерела знань;
- 3) напряму діяльності.

Відповідно до першої класифікаційної ознаки перевага надається **продуктивним методам**, які передбачають, щоб матеріал після засвоєння був застосований у практичних діях, та **методам дослідження**.

Відповідно до джерела знань застосування традиційні – **наочні, словесні та практичні** – методи. З-поміж практичних перевага надається **конструктивним та творчим** вправам.

Практичні методи як методи за напрямом діяльності є виявом втілення у навчальній діяльності **теоретичних методів**. З **інтерактивних методів** навчання застосовується метод ПРЕС, «мікрофон» тощо.

Провідним у засвоєнні навчальної дисципліни є комунікативний підхід до вивчення мови та врахування національно-культурного характеру мовного матеріалу.

11. Методи контролю

11.1. Завдання до залікової контрольної роботи (зразок).

Тема: Фонетика і фонологія. Лексикологія. Морфеміка і словотвір.

Завдання 1. Записати текст фонетичною транскрипцією.

Дзвінко співають птахи, дзюркочуть по під деревами весняні струмочки. Пахнуть набубнявілі яблуньки. Теплий вітер пробігає у верховітті.

Завдання 2.

Визначити й охарактеризувати зміни приголосних у потоці мовлення (на прикладах, виділених у поданому вище тексті).

Завдання 3.

Визначити, у яких словосполученнях виділені слова є багатозначними, а в яких це – омоніми. Обґрунтувати своє твердження.

Потужний кран, кран умивальника; палає вогонь, вогонь душі; літній день, літній чоловік; вити вінок, вити по-вовчи; прозорючила бабка, смачна бабка.

Завдання 4.

Виконати морфемний і словотвірний аналіз слів.
Гостро, гострішати, далеченький, підсумувати.

Тестові завдання для студентів перших курсів з розділу «Лексикологія»
Варіант № 1

1. Лексикологія вивчає
  - а) будову слова;
  - б) словниковий склад мови;
  - в) звуковий склад мови.
2. Основна функція слова:
  - а) комунікативна (спілкування);
  - б) номінативна (називна).
3. Лексичне значення слова – це :
  - а) реальний зміст слова;
  - б) приналежність слова до частини мови;
  - в) належність слова до певного стилю.
4. Лексичне значення мають:
  - а) усі слова;
  - б) ті, які належать до повнозначних частин мови;
  - в) ті, які позначають власні назви.
5. Встановити відповідність між типами переносних значень:

<i>А. Він скрізь руку має</i>	1. Метафора	А -
<i>Б. Читати Шевченка</i>	2. Метонімія	Б -
<i>В. Скрипка плаче</i>	3. Синекдоха	В -
6. Встановити відповідність між омонімами та поділом їх на групи:

А. руки – руки	1. Омоформи	А -
Б. сонце – сон це	2. Омографи	Б -
В. злий собака – злий мені на руки	3. Омофони	В -
7. Семантичними є синоніми:
  - а) стукати;
  - б) бити;
  - в) гамселити;
  - г) гепати.
8. Синонімами серед наведених пар є:
  - а) талан – талант;
  - б) місто – місце;
  - в) площа – майдан.
9. Переносним є значення слова в словосполученні:
  - а) високе дерево;
  - б) високе звання;
  - в) висока дівчина.
10. Антоніми об'єднуються :
  - а) у ряди слів;
  - б) у замкнені пари слів;
  - в) у групи слів.
11. Серед наведених слів паронімами є:
  - а) іти, крокувати;
  - б) компанія, товариство;
  - в) компанія, кампанія.
12. Етимологія вивчає:
  - а) склад слова;
  - б) вимову слова;
  - в) походження слова.

13. Лексикографія – це наука:
- а) про словниковий склад мови;
  - б) про правила написання;
  - в) про словники.
14. Стилiстичними є синонiми:
- а) говорити;
  - б) балакати;
  - в) розмовляти;
  - г) варнякати.
15. У якому рядку усi пари є антонiмами:
- а) високий – вищий, дорога – бездорiжжя, iти – стояти;
  - б) чорний – бiлий, нiч – день, говорити – мовчати;
  - в) далеко – близько, зелений – червоний, розмовляти – думати.

**Тестові контрольні завдання для студентів другого курсу спеціальності
«Початкове навчання» плюс спеціалізації з теми « Дієслово»**

Варіант 1

1. До невідмінюваних дієслівних форм належать:
- а) особові форми;
  - б) інфінітив;
  - в) дієприкметник;
  - г) дієприслівник.
2. Дію, що має певну межу тривання (завершену) виражають форми:
- а) доконаного виду;
  - б) недоконаного виду.
3. Дію, що перебуває в процесі тривання (незавершену) виражають форми:
- а) доконаного виду;
  - б) недоконаного виду.
4. Відношення дії до об'єкта (дія переходить на об'єкт) виражає категорію:
- а) виду;
  - б) способу;
  - в) перехідності/неперехідності.
5. Відношення дії до дійсності виражає категорія:
- а) часу;
  - б) способу;
  - в) виду.
6. Відношення дії до моменту мовлення виражає категорія:
- а) виду;
  - б) часу;
  - в) способу.
7. Дія, що відбувається в момент мовлення, означає:
- а) теперішній час;
  - б) минулий час;
  - в) майбутній час.
8. Дія, що відбулася до моменту мовлення, означає:
- а) теперішній час;
  - б) минулий час;
  - в) майбутній час.
9. Дія, що відбудеться після моменту мовлення, означає:
- а) теперішній час;
  - б) минулий час;
  - в) майбутній час.
10. *Форми сказав був, ходила була, хотіло було*

- а) минулого часу;
  - б) давноминулого часу;
  - в) умовного способу.
11. Прохання, побажання, спонукання виражає спосіб:
- а) дійсний;
  - б) умовний;
  - в) наказовий.
12. Дію бажану, можливу виражає спосіб:
- а) дійсний;
  - б) умовний;
  - в) наказовий.
13. Дію реальну, що перебігає в часі, виражає спосіб:
- а) дійсний;
  - б) умовний;
  - в) наказовий.
14. Відмінюваною формою дієслова є:
- а) дієприслівник;
  - б) дієприкметник;
  - в) інфінітив.
15. Визначити видову пару дієслів:
писати - а) надписати;
- б) списати;
  - в) виписати;
  - г) написати;
  - д) записати.
16. У якого дієслова збігаються дві основи?
- а) писати;
  - б) читати;
  - в) учити.
17. Перехідними є дієслова:
- а) іти;
  - б) сидіти;
  - в) малювати;
  - г) спати;
  - д) просити.
18. Частка **не** з дієсловами пишеться:
- а) разом;
  - б) окремо;
  - в) разом і окремо.
19. Категорія роду властива дієсловам:
- а) теперішнього часу;
  - б) минулого часу;
  - в) майбутнього часу.
20. У якому рядку всі дієслова першої дієвідміни?
- а) сидиш, їдеш, хочеш;
  - б) пишеш, малюєш, читаєш;
  - в) стоїш, робиш, чекаєш.
21. У якому рядку всі дієслова другої дієвідміни?
- а) працюєте, ходите, носите;
  - б) бачите, летите, стоїте;
  - в) ліпите, знаєте, вивчаєте.
22. У якому рядку всі дієслова доконаного виду?
- а) іти, ходити, піти, вийти;
  - б) прочитати, знайти, вивчити, сказати;

- в) знати, писати, любити, читати.
23. У якому рядку всі дієслова недоконаного виду?
- хотіти, вчити, літати, жити;
  - намалювати, перебігти, сидіти, чекати;
  - співати, зайти, розмовляти, сказати.
24. Форма майбутнього часу *буду вивчати, буду працювати*
- проста;
  - складна;
  - складена.
25. Складною формою майбутнього часу є:
- прочитаю;
  - читатиму;
  - буду читати.

Зразок завдань до екзаменаційної письмової роботи з «Синтаксису»

- Охарактеризувати однорідні члени речення, засоби вираження однорідності. Визначити однорідні й неоднорідні означення.
- Поставити розділові знаки, назвати й охарактеризувати засоби ускладнення простого речення:
Сором досада і злість – усе разом прилило йому в голову. (П.М.)
- Виконати синтаксичний аналіз речення, побудувати його схему:
Іскра, яку кидає учитель у свідомість дитини, здатна запалити вогнище лише тоді, коли, образно кажучи, вона не ось тільки викресана, а горіла не один день і не один рік. (В.Сухомлинський)

11.2. Орієнтовні питання і завдання до екзамену

**Програма для самостійної та індивідуальної роботи студентів
з дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом»
(I курс, «Початкове навчання», I- II семестр)**

**Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія.
Фразеологія, Морфеміка і словотвір**

- Виявляти, розрізняти, характеризувати фонетичні явища української літературної мови.
- Дотримуватися закономірностей чергування фонем та звуків у мовленні.
- Встановлювати звуко-буквене співвідношення у словах.
- Користуватися фонетичною транскрипцією.
- Орфоєпічно правильно вимовляти голосні й приголосні звуки та звукосполучення, правильно наголошувати слова.
- Ділити слова на склади, правильно переносити їх з рядка в рядок.
- Грамотно писати, обґрунтовувати написання орфографічними, пунктуаційними правилами та правилами літературної вимови.
- Пояснювати лексичне значення слів.
- Групувати слова за семантичними відношеннями, за походженням, за стилістичним вживанням та активністю використання.
- Будувати синонімічні ряди, антонімічні пари.

11. Диференціювати пряме й переносне значення слів.
12. Глумачити і використовувати у мовленні фразеологізми.
13. Визначати морфемний склад слова.
14. З'ясувати значення морфем.
15. Виконувати словотвірний аналіз слів.

Морфологія (вступ)

16. З'ясувати принципи виділення частин мови.
17. Проілюструвати, на основі якого принципу частини мови поділяються на повнозначні і неповнозначні.
18. Назвати принцип, на основі якого виділяють самостійні і службові частини мови. Проілюструвати це на прикладах.
19. Розповісти про перехід слів з однієї частини мови в іншу, навести приклади.
20. Дати визначення іменника як частини мови: лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.
21. З'ясувати ознаки граматичного роду в іменниках-назвах істот.
22. Проілюструвати прикладами вияв морфологічної ознаки граматичного роду іменників.
23. Проілюструвати, як визначається рід невідмінюваних іменників – загальних і власних назв іншомовного походження, невідмінюваних аббревіатур.
24. Розкрити сутність категорії числа іменників, засоби граматичного вияву її.
25. Охарактеризувати поділ іменників на групи за вживанням їх у граматичному числі. Дати характеристику кожної групи.
26. Навести визначення відмінка, назвати систему відмінків іменника, питання до них.
27. Розкрити типи відмінювання іменників, основи визначення їх.
28. Охарактеризувати іменники I відміни, поділ на групи, особливості відмінювання їх (найскладніші випадки).
29. Охарактеризувати іменники II відміни, поділ на групи, особливості відмінювання їх (найскладніші випадки).
30. Охарактеризувати іменники чоловічого роду II відміни з основою на **р**, поділ їх на групи, закінчення в родовому, давальному, орудному відмінках однини.
31. Охарактеризувати іменники III відміни, омонімічні відмінкові форми, орфограми в орудному відмінку однини.
32. Охарактеризувати іменники IV відміни, особливості їх відмінювання.
33. Пояснити визначення відмінкового значення невідмінюваних іменників.
34. Пояснити прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції.
35. Проаналізувати поділ прикметників на розряди за значенням та мовними ознаками.
36. Охарактеризувати якісні прикметники, мовні ознаки їх.
37. Пояснити ступені порівняння якісних прикметників: значення, форми, засоби творення.
38. Визначити якісні прикметники, від яких ступені порівняння не утворюються.

39. Проаналізувати повні (стягнені і нестягнені) та коротка форма прикметників.
  40. Пояснити відмінювання прикметників: поділ на групи, особливості відмінкових закінчень.
  41. Охарактеризувати особливості відмінювання прикметників: поділ на групи, особливості відмінювання прикметників на -лиций.
  42. Дати визначення числівника як частина мови, обґрунтувати підстави поділу числівників на кількісні та порядкові.
  43. Охарактеризувати поділ кількісних числівників на семантичні групи.
  44. Розкрити групи числівників за будовою.
  45. Пояснити відмінювання різних простих кількісних числівників.
  46. Охарактеризувати відмінювання складних числівників на позначення одиниць другого десятка, десятків, сотень.
  47. Проілюструвати особливість відмінювання складених кількісних числівників.
  48. Пояснити, чим порядкові числівники подібні до прикметників.
  49. Пояснити відмінювання порядкових числівників.
  50. Проілюструвати особливості відмінювання складених кількісних і складених порядкових числівників.
  51. Розкрити особливості лексичного значення займенника. Займенник як частина мови
  52. Проаналізувати поділ займенників на розряди за значенням і граматичними ознаками.
  53. Проаналізувати поділ займенників на групи за співвіднесеністю з іншими частинами мови.
  54. Проілюструвати відмінювання узагальнено-предметних займенників.
  55. Проілюструвати відмінювання узагальнено-якісних займенників.
  56. Проілюструвати відмінювання узагальнено-кількісних займенників.
  57. Проілюструвати особливості відмінювання особових займенників.
  58. Пояснити правопис заперечних і неозначених займенників.
  59. Визначити прислівник як частину мови. Які ознаки цієї частини мови відображені у визначенні?
  60. Охарактеризувати синтаксичні функції прислівників.
  61. Розкрити поділ прислівників на розряди за значенням.
  62. Охарактеризувати семантичні групи означальних прислівників, навести приклади.
  63. Пояснити поділ обставинних прислівників на групи.
  64. З'ясувати сутність предикативних та модальних прислівників.
  65. Охарактеризувати поділ прислівників за походженням на морфологічні типи. Проілюструвати особливості правопису прислівників та однозвучних з ними слів.
-
66. Охарактеризувати категорію виду дієслова. Навести приклади видових пар дієслів.
  67. Пояснити категорію перехідності/неперехідності дієслова. Навести приклади перехідних і неперехідних дієслів.
  68. Визначити категорію способу дієслова. Пояснити зв'язок категорії способу з категорією часу і виду.
  69. Охарактеризувати категорію часу дієслова. Пояснити форми теперішнього, минулого, давноминулого і майбутнього часу. Зв'язок категорії часу з категоріями способу і виду.

70. Розкрити поділ дієслів на дієвідміни. Проілюструвати особові форми теперішнього і майбутнього простого часів I і II дієвідміни.
71. Охарактеризувати службові частини мови, їх ознаки та функції у реченні.
72. Охарактеризувати прийменник як частину мови. Розкрити синтаксичну функцію прийменників, зв'язок з відмінками. Навести приклади.
73. Визначити сполучники, їх синтаксичну функцію.
74. Охарактеризувати частки, їх службову функцію. Визначити формотворчі і словотворчі частки. Модальні частки.

75. Синтаксис

76. Охарактеризувати словосполучення, їх типи. Навести приклади.
77. Проаналізувати просте двоскладне речення. Визначити типи простих речень.
78. Охарактеризувати головні й другорядні члени речення, способи їх вираження.
79. Розкрити типи односкладних речень.
80. Охарактеризувати неповні речення. Слова-речення. Навести приклади речень різних типів.
81. Визначити просте ускладнене речення. Засоби ускладнення простого речення.
82. Охарактеризувати однорідні члени речення, їх синтаксичні функції. Пояснити узагальнювальні слова при однорідних членах речення, пунктуацію в реченнях з однорідними членами.
83. Розкрити відокремлені другорядні члени речення. Пояснити умови відокремлення кожного другорядного члена речення, пунктуація при відокремленні.
84. Проаналізувати вставні і вставлені компоненти. Охарактеризувати вставні слова і словосполучення, проілюструвати їх інтонацію, пояснити розділові знаки, групи за значенням.
85. Пояснити звертання, значення і способи вираження, місце в реченні, пунктуація при звертанні.
86. Розкрити поняття про складне речення. Пояснити засоби зв'язку частин складного речення. Проаналізувати типи складних речень.
87. Проаналізувати складносурядні речення з єднальними сполучниками. Пояснити пунктуація в них. Навести приклади речень.
88. Охарактеризувати складносурядні речення з протиставними сполучниками. Пояснити пунктуація в них. Навести приклади речень.
89. Охарактеризувати складносурядні речення з розділовими сполучниками, пояснити пунктуацію в них. Навести приклади речень.
90. Охарактеризувати складнопідрядні речення, їх структурні особливості. Визначити принципи структурно-семантичної класифікації складнопідрядних речень.
91. Охарактеризувати складнопідрядні речення нерозчленованої структури, їх різновиди. Навести приклади.
92. Охарактеризувати складнопідрядні речення розчленованої структури, їх різновиди. Навести приклади.
93. Охарактеризувати складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами. Навести приклади речень з однорідною супідрядністю та послідовною підрядністю.
94. Охарактеризувати складнопідрядні речення з кількома підрядними мішаного типу. Навести приклади. Пояснити розділові знаки.
95. Охарактеризувати безсполучникові складні речення, їх відмінність від сполучникових. Проілюструвати роль інтонації в оформленні безсполучникових складних речень. Пояснити пунктуація.

96. Охарактеризувати багатокomпонентні складні речення з різними типами зв'язку. Навести приклади таких речень.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЕКЗАМЕН
з «Сучасної української мови з практикумом»
II семестр 2021 р.

1. Пояснити поділ на голосні та приголосні звуки. Позначення їх на письмі.
2. Проілюструвати зміни приголосних у потоці мовлення: асиміляція, типи асиміляції.
3. Навести приклади спрощення в групах приголосних.
4. Проілюструвати поділ слова на склади. Типи складів.
5. Охарактеризувати чергування звуків і фонем.
6. Навести приклади слів однозначних і багатозначних. Типи переносних значень слова.
7. Охарактеризувати синоніми, омоніми, антоніми, пароніми.
8. Дати визначення фразеологізмів. Пояснити класифікація фразеологізмів. Джерела української фразеології.
9. Пояснити принципи виділення частин мови.
10. Дати визначення іменника як частини мови: лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.
11. Проілюструвати, як визначається рід іменників.
12. Навести визначення відмінка, назвати систему відмінків іменника, питання до них.
13. Проілюструвати іменники I відміни, пояснити поділ на групи, особливості відмінювання їх (найскладніші випадки).
14. Проілюструвати іменники II відміни, пояснити поділ на групи, особливості відмінювання їх (найскладніші випадки).
15. Проілюструвати іменники III відміни, омонімічні відмінкові форми, орфограми в орудному відмінку однини.
16. Проілюструвати іменники IV відміни, пояснити особливості їх відмінювання.
17. Дати визначення прикметника як частини мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції. Пояснити поділ прикметників на розряди.
18. Охарактеризувати якісні прикметники, мовні ознаки їх.
19. Пояснити ступені порівняння якісних прикметників: значення, форми, засоби творення, навести приклади.
20. Проілюструвати відмінювання числівників.
21. Визначити займенник як частину мови. Пояснити поділ займенників на розряди.
22. Дати визначення прислівника як частини мови. Охарактеризувати синтаксичні функції прислівників. Пояснити поділ прислівників на розряди за значенням.
23. Охарактеризувати категорію виду дієслова. Навести приклади видових пар дієслів.
24. Охарактеризувати категорію перехідності/неперехідності дієслова. Навести приклади перехідних і неперехідних дієслів.
25. Охарактеризувати категорію способу дієслова. Пояснити зв'язок категорії способу з категорією часу і виду.
26. Охарактеризувати категорію часу дієслова. Пояснити значення форми теперішнього, минулого, давноминулого і майбутнього часу. Обґрунтувати зв'язок категорії часу з категоріями способу і виду.

27. Обґрунтувати поділ дієслів на дієвідміни. Описати особові форми теперішнього і майбутнього простого часів I і II дієвідміни.
28. Визначити службові частини мови, пояснити їх ознаки та функції у реченні.
29. Дати визначення прийменника як частини мови. Охарактеризувати синтаксичну функцію прийменників, зв'язок з відмінками. Навести приклади.
30. Охарактеризувати сполучники, пояснити їх синтаксичну функцію.
31. Охарактеризувати частки, пояснити їх службову функцію. Описати формотворчі і словотворчі частки. Охарактеризувати модальні частки.
32. Охарактеризувати словосполучення. Проілюструвати типи словосполучень. Навести приклади.
33. Охарактеризувати просте двоскладне речення. Проілюструвати типи простих речень.
34. Дати визначення головним й другорядним членам речення, пояснити способи їх вираження.
35. Охарактеризувати типи односкладних речень.
36. Охарактеризувати просте ускладнене речення. Пояснити засоби ускладнення простого речення.
37. Розкрити поняття про складне речення. Охарактеризувати засоби зв'язку частин складного речення. Описати типи складних речень.
38. Проаналізувати складносурядні речення. Пояснити пунктуацію в них. Навести приклади речень.
39. Охарактеризувати складнопідрядні речення, пояснити їх структурні особливості. Описати принципи структурно-семантичної класифікації складнопідрядних речень. Проаналізувати складнопідрядні речення нерозчленованої структури, пояснити їх різновиди (навести приклади). Охарактеризувати складнопідрядні речення розчленованої структури, пояснити їх різновиди (навести приклади).
40. Охарактеризувати безсполучникові складні речення, пояснити їх відмінність від сполучникових. Визначити роль інтонації в оформленні безсполучникових складних речень. Пояснити пунктуацію.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для поточної оцінки

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2		
Поточне оцінювання знань та самостійна робота	Модульна робота	Поточне оцінювання знань та самостійна робота	Модульна робота	60
24	6	24	6	

Примітка: Підсумковий бал за поточне оцінювання знань на практичних заняттях та за оцінювання самостійної роботи визначається як середньоарифметичне набраних оцінок за традиційною чотири баловою національною шкалою із коефіцієнтом 4 (невиконання завдань певного виду або виконання його з оцінкою «незадовільно» зараховується як «0»).

Екзаменаційна оцінка

виводиться як середньоарифметичне результатів поточного контролю за 60- баловою шкалою протягом семестру та підсумкової оцінки на екзамені за 40-баловою шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Базова

14.1. Базова:

1. Бевзенко С.П. та ін. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. / С.П. Бевзенко, Л.П. Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 1986.
3. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Словотвір. – К.: Вища школа, 1986.
4. Волох О.Т., Чемерисов М.Т., Чернов Є.І. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис. – К.: Вища школа, 1989.
5. Доленко М.Т., Дацюк І.І., Кващук А.Г. Сучасна українська мова. – К.: Вища школа, 1987.
6. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 2007.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: Перун, 2001.
8. Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Рад. школа, 1986.
9. Етимологічний словник української мови: Т.1 – Т.6. – К.: Наукова думка, 1982 – 2012.
10. Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Короткий словник перифраз / За ред. М.М.Пилинського. – К.: Рад.школа, 1985.
11. Морфемний словник: Укладач Л.М. Полюга. – К.: Рад.школа, 1983.
12. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – К.: Рад.школа, 1978.
13. Орфоепічний словник. Укладач М.І. Погрібний. – К.: Рад.школа, 1984.
14. Погрібний М.І. Словник наголосів / За ред. І.О. Варченка. – К.: Рад.школа, 1964.
15. Полюга Л.М. Словник антонімів / За ред. Л.С. Паламарчука. – К.: Рад.школа, 1987.
16. Російсько-український словник наукової термінології. Суспільні науки. – К.: Наукова думка, 1994.
17. Русско-украинский словарь в 3-х томах. – К.: УРЕ, 1987.
18. Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. – К.: Рад. школа, 1995.
19. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К.: УРЕ АН УРСР, 1974.
20. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. – Т.1, Т.2 – К.: Наук. думка, 1999-2000.
21. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 1989.
22. Словник української мови: В 11-и т. – К.: Наукова думка, 1971-1980.
23. Словник української мови: У 20-и т. Том перший А – Б. – К.: Наукова думка, 2010.
24. Словник української мови: У 20-и т. Том другий В – висріблитися. – К.: Наукова думка, 2012.
25. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006.
26. Українська літературна вимова і наголос. – К.: Наукова думка, 1973.
27. Український орфографічний словник: Орфогр. словн. укр. мови / Уклад.: М.М. Пещак та ін. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: Довіра, 2002.
28. Фразеологічний словник української мови. Кн. 1. Кн. 2. – К.: Наукова думка, 1993.
Яценко І.Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник / За ред. Н.Ф. Клименко. – К.: Вища школа, 1980.

14.2. Допоміжна:

1. Дудик П.С. Словосполучення в українській літературній мові. – К., 1998.
2. Кващук А.Г. Синтаксис складного речення. – К.: Рад.школа, 1986.
3. Москаленко Н.А., Фащенко М.М., Смагленко Ф.П. Українська сучасна літературна мова. Лексичний, фонетичний і граматичний аналіз. – К. – Одеса: Вища школа, 1980.
4. Плющ М.Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник. 2-е вид., доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.

5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006.
6. Словотвір сучасної української мови. – К.: Наукова думка, 1979.
7. Сучасна українська літературна мова / За ред М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. А.П. Грищенка. – Вища школа, 1997.
9. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1997.
10. Українська мова. Ч.1 / За ред. П.С. Дудика. – К.: Вища школа, 1993.
11. Українська мова. Ч.2 / В.О. Горпинич, В.Д. Горяний, І.Я. Журба, І.Й. Тараненко; за ред. В.О. Горпинича. – К. Вища школа, 1988.
12. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2000.
13. Чабайовська М.І. Мовний розбір у вищій та початковій школі. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2008.
14. Шульжук К.Ф. Складне речення в українській мові. Посібник. – К.: Рад. школа, 1989.

15. Інформаційні ресурси

- Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова.

Посібники, підручники, довідкова література

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – 4-е вид. перероб. І доп. – Київ: «Українська книга», 1997. – 336 с.
2. Вихованець І.Р. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди/ Іван Вихованець; післямова А. Загнітка. – К.: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2012. – 160 с.
3. Волощак Марія. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2000. – 128 с.
4. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування. Вид.2-е, перероблене і доповнене, Видавниче об'єднання «Вища школа», Видавництво при Київському державному університеті, К, 1977. – 295 с.
5. Культура української мови. Довідник/ С.Я. Єрмоленко, Н.Я. Дзюбишина-Мельник, К.В. Ленець та ін.; за ред. В.М. Русанівського. – К.: - Либідь, 1990. – 304 с.
6. Литвин Л.П., Семеренко Г.В. українська мова за професійним спрямуванням: теорія і практика: навч. посібн./Л.П. Литвин, Г.В.Семеренко. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2016. – 424 с.
7. Олександр Пономарів. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид. стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 240 с.
8. О Пометун., Л. Пироженко Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К.,»АПН» 2002.
9. Семенов О.М. Культура наукової української мови. 2-ге видання, стереотипне («Академія»), 2012. – 216 с.
10. Український правопис. Київ, Наукова думка, 2019. – 391 с.
11. Фаріон І.Д Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія], - Вид. 3-тє, доп. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. – 332 с.